ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՇԱԲԱԹ 3 ԱՊՐԻԼ 1865 — ԹԻՒ 750

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 3 ԱՊՐԻԼ

Կըհաստատեն թէ Գաղղիոյ զինուորը որ 'ի Հռոմ, իւր կառավարութենէն ընդունած հրահանգին համեմատ, ծանուցեր է սրբազան քահանայապետին թէ շատ չանցած գաղղիացի զօրաց հեռանալէ Հռոմէն մեկնելուն սկիզբ պիտի տրուի։ Սակայն Պիոս իններորդ՝ ինչպէս յառաջուց, նմանապէս այժմէս ամենևին դիտաւորութիւն մի չէ յայտներ պապական զօրաբանակ մի կազմելու, տեղական բարեկարգութիւնը հաստատուն պահելու համար։

Ի՞նչ է պատճառը արդեօք որ հոգ չտարուիր և անտարբերութիւն մի ցոյց կըտրուի այս կարեւոր գործոյն համար, թէպէտև խիստ հաւանական է որ Գաղղիոյ զօրքը մեկնելուն պէս յեղափոխութիւն մի պիտի ծագի Հռոմի մէջ։ Այս անհոգութեան գլխաւոր պատճառը դրամոց պակասութիւնն է կըսեն. և յայտնի է, որ առանց ստակի անկարելի է օտար զինուորներէ բաղկացեալ բազմաթիւ բանակ մի հաստատել, որ կարող ըլլայ 'ի հնազանդութեան պահել զհռոմայեցիները։ Կըսուի թէ կարդինալներէն ոմանք առաջարկեր են սրբազան Պապին, որ աղաչէ զկաթոլիկ տէրութիւնները որպէսզի համաձայնելով մէջերնին, այնպիսի կարգադրութիւն մի ընեն որ գաղղիացի զօրաց մեկնելէ ետև Հռոմը յեղափոխութեան ձեռքը չիյնայ։ Բայց այս առաջարկութիւնը չէ ընդունուեր. ըստորում ուրիշ կարդինալներ տարկեր են իրաւամբ, թէ կաթոլիկ տէրութիւնները՝ իւրաքանչիւրը իւր երկրին մէջ, ազգի ազգի չափազանց նեղութեանց և դժուարութեանց մէջ կըգտնուին, հետևաբար անյուսալի է որ կարող ըլլան ազդու միջոցներ ձեռք առնուլ 'ի նպաստ Պապին։

Քահանայապետական տէրութեան գանձուց վիճակը յետին խեղճութեան մէջ կըգտնուի։ Քանզի 1850էն մինչև 1860, այսինքն տասը տարուան մէջ, հռոմէական կառավարութեան ելևմուտքէն պակասը, ըստ պաշտօնական հաշուեցուցակաց, 21,472,791 թալէրի կըհասնի։ Վերջին չորս ամաց ընթացքին մէջ, քահանայապետական պարտքը 20 միլիոն թալէրի չափ աւելցաւ։ 1864ին ելևմտից ցուցակը հետևեալ կերպիւ շինուած էր եկամուտ 5,319,910 թալէր, ծախք՝ 10,728,123 թալէր. հետևաբար 5,408,213 թալէր պակսեցաւ. Տարակոյս չկայ թէ 1865ին ելևմուտքէն ևս 5 կամ 6 միլիոն թալէր պիտի պակսի։ Դժբաղդաբար հասարակաց ողորմութեան տուրքն ալ օրըստօրէ նուազելու վրայ է։ Սուրբ Պետրոսի դենարը (լը տէնիէ տը սէն-Բիէռ) կոչուած տուրքը, որ 'ի սկզբան մինչև 300 հազար թալէր կըբերէր ամիսը, այժմ այս գումարին կէսն անգամ չըբերեր։ Միւս կողմանէ, անկարելի է աւելցնել զհարկը որ ծանրացած է սրբազան Պապին հպատակացը վրայ. որոց թիւը հազիւ թէ 700 հազար հոգիի կըհասնի։

Իրաւ այս դժբաղդ կացութեանը մէջ եթէ գաղղիացի զօրքը Հռոմէն մեկնելու ըլլան՝ տարակոյս չկայ թէ յեղափոխութիւն ու մեծ խռովութիւն մի պիտի ծագի։ Այս պատահական դէպքին մէջ, շատ հաւանական է որ Պիոս իններորդ չուզէ մնալ 'ի Հռոմ. ուստի կըհաստատեն թէ Վիէննայի դահլիճը իմաց տուեր է Նորին Սրբազնութեանը, թէ Տալմաթիոյ Ռակուզա քաղաքը կրնայ երթալ ու բնակիլ ամենայն ապահովութեամբ, 'ի դիպուածի որ Հռոմէն մեկնելու դիտաւորութիւնը կուզէ 'ի գործ դնել։

Դուրինոյի և Ֆիորէնցայի քաղաքային ժողովներու մէջ շատ խօսք կըլլայ՝ Զիվիթա-Վեքիայի նաւահանգիստը անգղիական պատերազմական նաւու մը հասնելուն վրայ։ Շատերը կըպնդեն թէ Հռոմի մէջ եղած Անգղիոյ դեսպանը, իւր կառավարութեն հրամանացը համեմատ, քանի մը առաջարկութիւններ ըրած է սրբազան Պապին, և այս առաջարկութեանց ընդունելութեանը և գործադրութեանը նպաստամատոյց ըլլալու համար է որ յիշեալ պատերազմական նաւը Զիվիթա-Վեքիա հասած է։ Յայտնի է որ այս նաւահանգիստը պապական կառավարութեանը կըվերաբերի։

Դուրինոյի ազգային երեսփոխանաց խորհրդարանին մէջ բացատրութիւններ խնդրուեցան հասարակութեան մէջ տարածուած զրոյցներու վրայօք 'ի մասին գաղտնի դաշնադրութեան մի որ եղած ըլլայ Իտալիոյ երկրին մէկ մասը Գաղղիոյ տէրութեանը տալու համար։ Արժման արտաքին գործոց պաշտօնեայ Լա Մարմորա զօրապետը, նմանապէս անոր նախորդը մօսիւ Վիսքոնթի-Վենօսթա ասպետը փութացան ազդու պատասխաններով բողոքելու այսպիսի զրպարտութեանց դէմ, որ յեղափոխական կուսակցութեան կողմանէ տարածուած են չարամիտ ոգւով։ Յիշեալ պաշտօնատարները յաւելցուցին, թէ 1864 Սեպտեմբերի 15ին հաստատուած դաշնադրութենէ 'ի զատ ուրիշ գաղտնի դաշնադրութիւն մի ամենևին եղած չէ 'ի մէջ Գաղղիոյ և Իտալիոյ, և Փարիզի ու Դուրինոյի մէջ մէկու մը միտքէ ամենևին չէ անցած, որ օր մը իտալական երկրին մէկ մասը Գաղղիոյ տրուի որևիցէ պատճառաւ։

Բարլամէնթը սիրով ընդունեցաւ այս անկեղծ բացատրութիւնները և յիշեալ խնդիրը հետևութիւն մի չունեցաւ։

Թէպէտև երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ մահուան պատժին ջնջուելուն խնդիրը ընդունուեցաւ, սակայն Ծերակուտի ատեանը մինչև ցայսօր դէմ կըդնէ այս առաջարկութեանը։

Ծերակուտին ուղերձը՝ 'ի պատասխանի դահախօսութեան Նաբոլէոն երրորդին, արդէն մատուցաւ Նորին կայսերական Վեհափառութեանը՝ որ սիրով ընդունեցաւ զայն և իւր խնդակցութիւնը յայտնեց 'ի վերայ համաձայնութեանը որ կըտիրէ 'ի մէջ Ծերակուտին և իւր կառավարութեանը։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԱՆՑՔ

Ազգային ընդհանրական ժողովոյ, գումարեալ 'ի 26 Դեկտեմբերի 1864 'ի Կալկաթա։

(Տե՛ս լրագրոյս նախընթաց թիւը։)

Յարգոյ պարոն Գէորգ Աւետեան, եկեղեցպան Կալկաթու և Չինչրու սուրբ եկեղեցեացն Հայոց։

Ի պատասխանի քոյդ ամսոյ 21ին թղթոյ, թոյլ տուր ինձ ծանուցանել քեզ, զի 'ի յընդհանրական ժողովի գումարելոյ 'ի 31 Հոկտեմբերի 1840, Աւանդապահք կարգեցան վասն պահպանութեան և կառավարութեան շարժական և անշարժ ստացուածոց եկեղեցւոյ, և վերջնորդեցաւ, զի եկեղեցպան և Կամիտէի պարոնայքն ինքնին սոբերեալ յանձնեսցին Աւանդապահաց զամենայն մարհակս պատկանելի եկեղեցւոյ, որք յայնժամ կին ընդ նոսա, և որք առապայ մտանիցեն 'ի ձեռս նոցա. և Աւանդապահք ընդ պաշտպանութեամբ և խնամութեամբ իւրեանց պահեսցեն զամենայն ծախսելովս տանց և գետնոց, և զամենայն մարհակս եկեղեցւոյ, և ունիցին լիակատար կարողութիւն դնել զառնս առանց առանելոյ հաւանութիւն եկեղեցպանի և Կամիտէտայց կամ հասարակութեան միաբանելից, և յօրինել զծախսելովս տանց յանուն իւրեանց։ Ցեաւ այնու կանոնադրութիւնք հաստատեցան ընդհանրական ժողովովք վասն բարւոք կառավարութեան գործոց եկեղեցւոյ. և համեմատ սոյն կարգադրութեանց մի Գիրք յօրինեցաւ, և տպեալ բաժանեցաւ 'ի մէջ միաբանելից. և թէև սոյն Գիրքն մինչև ցարդ չձեռնադրեցաւ, այլ կանոնադրութիւնք պարտաւորիչ էին 'ի նմին հաստատեալ 'ի յընդհանրական ժողովի միաբանելից. և մնացին անփոփոխ մինչ ցայսօր, և որոց ապաւորեալ օրինակք կան 'ի յեկեղեցւոջ. յորում տեսանես, զի զկնի ընտրութեան Աւանդապահաց, կառավարութիւն և պահպանութիւն շարժական և անշարժ ստացուածոց և անօթեղինաց եկեղեցւոյ յանձնեցաւ Աւանդապահաց, և նախկին կարողութիւն եկեղեցպանի և Կամիտէտայց նուազեցաւ, և պաշտօն եկեղեցպանի պայմանեցաւ 'ի կառավարութիւն գործոց եկեղեցւոյ՝ իբրև առանուտան 'ի ժողովումն ամփոփական եկամտից եկեղեցւոյ, 'ի ստացումն առնելեաց և 'ի վճարումն ծախուց եկեղեցւոյ խորհրդակցութեամբ Կամիտէտայց, և այնպիսի հաւանութեամբ, զի յորում ժամու հաւաքեսցի 'ի ձեռին եկեղեցպանի աւելորդ դրամ մինչ ց500 ռուփի, պարտ է դնել կամպանւոյ մարհակ այն գումարով, և յանձնել Աւանդապահաց։ Ահա 'ի ներքոյ վերոյիշեալ կանոնադրութեանց տեսանես, զի դուք չունիք կարողութիւն ձեռնամուխ լինել 'ի ծախս գետնոց, կալուածոց և անօթեղինաց եկեղեցւոյ. մինչդեռ հանդուցեալ կից գետինն, որ ընդ կառավարութեամբ և պահպանութեամբ Աւանդապահաց է, առանց նոցա գիտութեան և հաւանութեան գրես, թէ վճարեալ էր և նմանապէս հանելով իշխանութիւն 'ի ձեռաց ձեր պահել զորոց դրամ վերաբերեալ եկեղեցւոյ աւել քան զոր խիստ պէտս հարկաւոր էր վասն ամփոփական ծախուց եկեղեցւոյ, խնդրեալ էք 'ի յԱգմինաստրատոր պարոն Հայէն յանձնել ձեզ զտասն հազար ռուփիոյ մարհակս կտակաւ թողեալ 'ի հանգուցեալ պարոն Յարութիւն Գալուցէ, յանդիման առնելով նմա, զի դուք էք պաշտօնատարք եկեղեցւոյ, ընտրեալ 'ի հասարակութենէ միաբանելից, և իբրև այնպիսի պաշտօնատարք առնէք և ունիք ընդ ձեռամբ ձեր զմեծ գումար դրամ եկեղեցւոյ առանց որոց յիշատակութիւն առնելոյ 'ի սոյն թղթի գրութենէ Աւանդապահաց և զպաշտօնէ նոցա։ Նմանապէս և 'ի սոյն թղթի խոստանայք պարոնին, զի զկնի առանելոյ 'ի նմանէ զվերոյիշեալ տասն հազար ռուփիոյ մարհակն՝ ունիք 'ի ձեռս ձեր պահել զայն ցերկս ամս. և 'ի ժամու թողլոյ զպաշտօն ձեր՝ յանձնելոյ էք յետնորդաց ձերոց. մինչդեռ եթէ հանգուցեալ պարոն Յարութիւն Գալուցն՝ ըստ նախկին կանոնադրութեան եկեղեցւոյն յորժամ Աւանդապահք չէին կարգեալ, յիշեալ ևս իւր 'ի կտակի իւրում յանձնել զմարհակն եկեղեցպանին և Կամիտէտայց, դեռ ևս ըստ վերջնորդութեան ընդհանրական ժողովոյ գումարելոյ 'ի 31 Հոկտեմբերի 1840 թուոյ, պարտիք զկնի առանելոյ զայն մարհակն՝ ինքնին սոբերեալ յանձնել Աւանդապահացն։ Արդ զարմանամք ի՞նչ իրաւամբ խոստանայք պարոն Հայէն պահել զայն մարհակն ընդ իշխանութեամբ ձերով, և սեպհականել 'ի ձեզ զպաշտօն և գործ Աւանդապահացն։

Տխուր եմք տեսանել զի գրութիւն մեր, զոր ո՛չ այլ որոք գիտեմք գրեցաք՝ եթէ ոչ վասն պահպանութեան կարգի 'ի գործս եկեղեցւոյ մերոյ՝ տեղի է տուեալ ձեզ գիջանել յանախորժ գիտողութիւնս։ Հաւաստի լերուք զի չէ մեր կամք հակառակօրէն վարիլ ընդ ձեզ, բայց զոր դատեմք պաշտօն մեր լինել, եթէ հնազանդեմք կատարել, պարտական եմք լինելոյ հասարակութեան մեր, որք հաւատացեալ են մեզ զայն պաշտօն։

Ի Կալկաթա, 23 Սեպտեմբերի 1864։

Մնամ, թանգ պարոն,
Խոնարհ ծառայ քո,
(Ստորագրեալ) Յ. Գ. Բաղրամեանց

Ուղերձին քննութեան ժամանակը, վիճաբանութիւնը՝ տէրութեան ու եկեղեցւոյն փոխադարձ իրաւանց և յարաբերութեանց խնդրոյն վրայօք հասնելով, մոսիւ Պօնժան սէնէդէօռը՝ մոսիւ Ռուլանին առեւախօսութիւնը հաստատեց որ կրգանդատէր կրօնական միաբանութեանց չարաչար կերպիւ զարգանալնուն դէմ և կղերական մոլեռանդ կուսակցութեան բռնական ընթացքին դէմ, միանգամայն խնդրեց որ Յիսուսեանաց դէմ եղած օրէնքը 'ի գործ դրուի Գաղղիոյ մէջ․ Այսու ամենայնիւ այս առաջարկութեան ուշադրութիւն չմատուցուեցաւ ։

Գերմանիոյ մէջ թէպէտև առայժմ հանդարտութիւնը կըշարունակուի, սակայն շատ կըվախցուի որ մօտերս ծանր խռովութիւն մի պիտի ծագի․ Այս խռովութեան հուրը՝ ըստ երևմանց, Պէրլինի մէջ բորբոքելով պիտի տարածուի ընդ բոլոր Գերմանիա․ Բրուսիոյ կառավարութեան ու երեսփոխանական ժողովոյն մէջ եղած երկպառակութիւնը երթալով կըծանրանայ, և այն աստիճան հասած է որ պատերազմի պաշտօնեայ մոսիւ Ռուն յայտնապէս ըսաւ ազգային խորհրդանոցին մէջ որ, եթէ երեսփոխանաց ժողովը ևս առաւել երկար ժամանակ յամառելու ըլլայ դիմադրութիւն ընել կառավարութեան առաջարկութեանցը, Թագաւորը պիտի պարտաւորի ոչ թէ լուծել այլ ջնջել զերեսփոխանական ժողովը ։

Շլէզվիկ-Հոլշթայի դքսութեանց խնդիրը անվերջանալի յապաղութեամբ կերկարի և յայտնի է որ այս բանը խիստ օգտակար է Բրուսիոյ տէրութեանը․ վասնզի այս միջոցիս հոգ կըտանի յիշեալ դքսութեանց բնակիչներուն սովրեցնելու բրուսիական վարչութեան կերպերը և կամաց կամաց կըպատրաստէ զանոնք սիրով ընդունելու Բրուսիոյ տիրապետութիւնը ։ Թէպէտև Աւստրիան ու Գերմանական երկրորդ կարգի տէրութիւնները կաշխատին որ Բրուսիոյ ձեռքը չմնան յիշեալ երկիրները, բայց ըստ երևմանց, անոնց աշխատութիւնը զուր ջան և անօգուտ վաստակ պիտի ըլլայ ։

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն հասած լուրերը որոշիչ պատերազմ մի չեն ծանուցաներ 'ի մէջ Հիւսիսային և Հարաւային զօրաբանակաց․ սակայն Հարաւայնոց Լի զօրապետը յաջողութեամբ յարձակեր է Հիւսիսայնոց Կրէնթ զօրապետին վերայ և կըսուի թէ երկու կողմէն ալ ծանր կորուստներ տեղի ունեցեր են ։

Հելլենացւոց Գէորգ Թագաւորը Ապրիլի 10ին իւր տէրութեան ցամաք երկրին գլխաւոր քաղաքները պտըտելու պիտի ելլէ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՑԱՒԱԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԻ

Յայտնի է որ, անցեալ փետրուարի 17ին չորեքշաբթի գիշերը փառաւոր և բարեկարգ պարահանդէս մի տրուեցաւ Իզմիրի Հայ ազնուական երիտասարդներէն, որ գովութեամբ յիշատակուեցաւ Արշալուսոյ 747 Թուոյն մէջ․ Այս երիտասարդները սիրով միաբանելով, պարահանդիսին ծախքը հանգանակեցին մէջերնին ։ Նա թէպէտ իւրաքանչիւր ընկեր իրաւունք ունէր երկու պատուաւոր ընտանիք հրաւիրելու, բայց այնու պայմանաւ, որ հրաւիրուելու գերդաստաննին անունը՝ յիշեալ երիտասարդաց մէջէն կազմուած յանձնաժողովոյն նախապէս յայտնուի, որ եթէ հաճութիւն տալու ըլլայ, յայնժամ միայն հրաւիրուի, նոյն յանձնաժողովոյն կողմանէ ստորագրեալ հրաւիրանաց յատուկ տոմսակաւ մի ։ Գտնուեցան երիտասարդներ, որոնք ուղեցին մասնակից ըլլալ յիշեալ ընկերութեանը, գտնուեցան նաև երիտասարդներ ու գերդաստաններ որոնք ուզեցին պարահանդէսին մէջ ներկայ գտնուիլ, բայց չընդունուեցան ։

Այս պարագաները մանրամասնաբար յիշելնուս պատճառը այն է, որ աղէկ հասկցուի թէ յիշեալ հանդէսը թէպէտև «ըամ-բըր-րէզ-Մըբէլ» համար եղած ժողով մի չէր, սակայն հասարակաց պարահանդէս, այսինքն պալ բիւպլիք ալ չէր ամենեւին և չէր կրնար ըլլալ․ Ուստի կըզարմանամք թէ Մասիսը՝ իւր սովորական խոհեմութենէն խոտորելով, ինչպէս շատ պեցաւ հասարակաց պարահանդէսի մը տեղ դնել զայն՝ ու սխալ գաղափարութեամբ մի վերաւորել քաղաքիս համազգի տիկինները․ այնինչ ընդհակառակն ընտրեալ արժանայարգ Հայ ընտանեաց համեստ հանդէս մի էր, զոր նահանգիս ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ախչիտ փաշան ևս պատուեց իւր ներկայութեամբը, և որ օտար ազգաց ու եւրոպացւոց առջև ազգային քաղաքակրթութեան պատիւը աւելցուց․ Բոլոր Իզմիր գովեց այս պարահանդիսին ամեն կերպ բարեկարգութիւնը զոր Հայ վերակացուները (քօմիսէր) բարենախանձ ոգւով և ազգասիրաբար հոգ տարին հաստատուն պահելու մինչև ցվերջ։

Բայց Օրագիրս խմբագիրը, որ հրաւիրուած չէր յիշեալ պարահանդիսին, համարձակեցաւ իւր թերթին 107երորդ թուովը անանուն նամակ մի հրատարակելու․ որուն մէջ առանց հիմնաւոր պատճառի սաստկապէս կըպախարակէ նոյն պարահանդիսին բարեկարգութիւնը, նմանապէս վերակացու և ուրիշ երիտասարդաց բարեջան և զգուշաւոր ընթացքը, մէկուն զէվզէկ ըսելով, միւսը թեթեւօլիկ անուանելով, զոմանս ծաղրելով և զոմանս իբր արբեալ վիճակի մէջ նկարագրելով․ Բայց յայտնի է, չկարմրեցաւ այն տեղ գանուող իւր քաղաքակից հայկազուն ազնուական տիկնաց և օրիորդաց համեստութեանը դէմ լի կրիւք յարձակիլ և անխղճաբար վատահամբաւել զանոնք ։ Օրագիրն խմբագիրը դարձեալ չկարմրեցաւ զրպարտելու, իւր թերթին յիշեալ թըւովը, թէ երիտասարդք ոմանք նոյն պարահանդիսին մէջ, փորձ փորձեցին և յաջողեցան ամուսնութեան կապերը լուծելու և ապագային համար խօսք տալու և խօսք առնելու, եայլն, եայլն ։

Աւելորդ կըհամարիմք ըսելու թէ այս վատահամբաւութիւնները և այս զրպարտութիւնները վերջին աստիճան բորբոքեցին ազգասէր և ուսումնական երիտասարդութեան սրտմտութիւնը, ու արք և կանայք ամենքն ալ, թէ՛ պարահանդէսը գացողները և թէ չգացողները, ծանրապէս վիրաւորուեցան ․ Ազգային ընդհանուր սրտմտութիւնը հանդարտեցնելու համար մեծարգոյ Թաղական Խորհուրդը փութացաւ վարժապետութեան պաշտօնէն անմիջապէս հանելու զյիշեալ խմբագիրը․ որ Մեսրոպեան վարժարանին մէջ, օրը մէկ կամ երկու ժամ տաճկերէնի դասատուութիւն կընէր․ նմանապէս Օրագրին ընթերցօղներէն շատերը իրենց բաժանորդագրութենէն հրաժարեցան ։

Բայց առով հասարակաց սրտմտութիւնը չհանդարտեցաւ․ և հարկ եղաւ ազգային յանձնաժողով մի կազմելու, որ ազգին կողմանէ տեղական կառավարութեան առջև կանչեց Օրագրին խմբագիրը և թշնամանեալ Հայ գերդաստանաց պատիւը պահանջեց․ պատիւ, որ մեր համազգի հասարակութեան առջև իւր արեան չափ մեծագին է ։

Նահանգիս վսեմափայլ ընդհանուր կառավարչին հրամանաւ յատուկ մասնաժողով մի կազմուեցաւ և ամեն ազգէ բանիբուն անձինք անդամ անուանեցան անոր ։ Օրագրին նոյն յօդուածը գաղղիերէնի և տաճկերէնի թարգմանուելով՝ խնդիրը քանի մը օր մանրամասնաբար քննուեցաւ ․ Վերջապէս մասնաժողովոյն յայտագիրը և յօդուածոյն տաճկերէն թարգմանութիւնը նահանգական մեծ ժողովոյն (մէճլիսի քէպիր) մէջ կարդացուեցաւ, և միահամուռ հաւանութեամբ 28 օր բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Օրագրին խմբագիրը․ որ անցեալ ամսոյ 20ին շաբաթ օրը 'ի բանտ մտաւ ․ Հինգ օր բանտը մնալէն ետև, վսեմափայլ փաշան բարեհաճեցաւ մարդասիրաբար անոր ազատութիւն շնորհելու․ զիջանելով յաղաչանս բարեգութ երևելի անձանց ոմանց ։

Յօդուածնիս վերջացնելու ժամանակ, չեմք կրնար մեր սրտին սաստիկ ցաւը չյայտնել այս ամեն ա...

Յարգոյ պարոն Յ․ Գ․ Բողրամեան,

Թոյլ խնդրեմ խոստովանիլ զառաջումն թղթոյ ձերոյ՝ թուեալ 'ի 23 ամսոյս ։ Ի պատասխանի երկուց յիշատակութեանցդ խնդրեմ համառօտիւ ասել, զի արդէն յլովին յիշատակեալն 'ի 21երորդի թղթի իմոյ զուլթ և զպիտանութիւն վաճառելոյ զխորբիկ գետին՝ որ առընթեր հանգստարանի մերոյ․ ուստի անհարկ համարիմ վերստին յիշատակութիւն առնել զայնմանէ ։ Ի միւսին Գիրքին, զորմէ յիշէք (յորում պարունակին ընդհանրական ժողովոյ վերջաւորեալ բանք) մտադրութեամբ ընթերցեալ եմ, և խոստովանիմ զի յամենայն կեանս իմ չէ իմ տեսեալ զայնպիսի իմն լափիւրինթոս խառն 'ի խուռն ոճով դաշնադրութիւն․ որ չերկբայիմ ասել՝ եթէ հաւանական լինէր հասարակութեան մերում 'ի վաղուց ստորագրեալ 'ի կիր արկանէր, և պաշտօն Աւանդապահութեան մնայր հաստատուն․ խսկ այժմ դաշնագիրն այն համարիլի է թուղթ իմն խառն և անպէտ․ և յայտնի իմն է՝ զի ոմանք 'ի դաշանց վերջաւորելոյ 'ի ժողովին, զորմէ յիշէք, ժամանակէ առ ժամանակ լուծեալ քակտեցան․ ըստորում եթէ հիմն չլինիցի հաստատուն, չէ՛ հնար առաստաղին կալ կանգուն ։

Ի վախճանի խնդրեմ յաւելուլ՝ զի չէն իմ բնաւ միտք և ոչ գործակից եղբարց իմոց, ընդդիմանալ բարեկարգութեան, որում միշտ՝ թէ՛ յընդհանրական ժողովս՝ և թէ՛ յառանձին ընկերութիւնս՝ ջատագով եմ լեալ, և ուրախ եղէց եթէ պարտուպատշաճ դաշնագիր մի պատրաստեսցի, և օրինօք վաւերացեալ 'ի հաստատուն մնասցէ՝ 'ի պաշտպանութիւն ստացուածոց եկեղեցւոյ մերոյ ։ Զայս բազմիցս առաջի արարեալ եմ հասարակութեան մերում․ այլ տխրիմ ասել՝ թէպէ յաջողութեան։ Ի մասին միւս նիւթոյ յիշատակելոյ 'ի թղթի ձեր՝ թողում զայն այլում յարմար ժամանակի, յայժամ խօսելոց եմ զհարկաւորն ։

Յաւանդապահ | Մնամ, Թանգ. պարոն,
Նոր-Ջուլիոյ | խոնարհ ծառայքս,
եկեղեցւոյ, Կալկաթա, | (Ստորագրեալ)
'ի 26 Սեպտեմբեր 1864 ։ | Գէորգ Աւետեան,
Եկեղեցպան Կալկաթու և Չինչրու եկեղեցեացն Հայոց ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Վասն առ յարգոյ հասարակութիւն մերազնեայց, զի ըստ վերոգրեալ խնդրարկութեան, ժողով հասարակութեան մերազնէից գումարեսցի 'ի տաճարին սրահ շինուածոյ Նազարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն մերոյ 'ի յաւուր երկուշաբթի, 26երորդում Դեկտեմբերի, 'ի մետասան ժամու նախ քան զմիջօրն, վասն խորհրդածութեան և վերջաւորութեան տարակոյսին յիշատակելոյ 'ի վերոյն թղթի ստորագրողացն ։

Յաւանդապահ | (Ձեռ.) Յ․ Մ․ Վարդանեան,
Նազարէթայ | Յ․ Գ․ Բողրամեան,
սուրբ եկեղեցւոյն 'ի | Աւանդապահք Կալկաթոյ
Կալկաթոյ 'ի 30 | և Չինչրոյ սուրբ եկեղեցեացն Հայոց ։
Նոյեմբերի 1864 ։ |

Զկնի 'ընթերցման վերոյ նշանակեալ թղթոյ յԱթառակլէն, յարեաւ պարոն Յ․ Մ․ Վարդանն, մին յԱւանդապահաց և խօսեցաւ այսպէս ։ «Թոյլ տուր ինձ

Պարոն Ա․ Թառակլ, համառօտիւ բացայայտել առաջի ժողովոյս զկարգ նախկին կառավարութեանց գործոց եկեղեցւոյ, յորժամ ամենայն շարժական և անշարժ ստացուածք յանձնեալ կին եկեղեցպանի և կոմիտէարաց և միապէս խառվութիւնք և անմիաբանութիւնք անպակաս էին 'ի միջի նոցա․ և 'ի յանհամաձայնիլն ընդմիմեանս՝ մին զկամիսպանս մերժեալն 'ի տանէն իւր տանէր՝ և միւսն ներհակէր զմերժեալն ձեռնադրել և յանձնել յառնորդայ իւրոյ եայլն․ որով հասարակութիւնն 'ի վտանգի համարելով զստացուածս եկեղեցւոյ, զկարգ կառավարութեանց փոփոխեցին, և զԱւանդապահս կարգեաց՝ զամենայն շարժական և անշարժ ստացուածս յանձնեցին նոցա վասն ապահովութեան, և անօրինեցին՝ զի յետ այնու եկեղեցպանն և կոմիտէրք միայն զեկամուտս եկեղեցւոյ ժողովեսցեն և զամենական ծախսն վճարեսցեն, և ոչ կարիցէ եկեղեցպանն պահել 'ի ձեռին իւր զաւելի դրամս․ այլ 'ի զամբիկ դրամոց 'ի ձեռին իւր, ց500 ռուփիս, յանձնեսցէ Աւանդապահաց․ թէ և Աւանդապահքս մինչ ցարդ յապահովի պահեալ եմք զստացուածս եկեղեցւոյ, այլ ըստորում սոյն կանոնադրութիւնք բաւականին ոչ ամրացուցանեն զձեռս մեր՝ մեք հանապազ 'ի ներքոյ անկանիմք երկմտութեանց և անպատուութեան՝ և ոչ կարեմք ճշգրիւ զպաշտօն մեր կատարել կամ ապահովել զստացուածս, որ 'ի ձեռս մեր․ որպէս առ 'ի հայցէ կանոնի ինչ, զի եկեղեցպանն ժամանակ առ ժամանակ հաշիւս ելեմտից տացէ Աւանդապահաց, մեք ոչ կարեմք երբէք գիտել զգումար աւելորդ դրամոց 'ի ձեռին եկեղեցպանի կամ պահանջել 'ի նմանէ․ նաև չլինելով հա-

դամնաս վշտալի եղելութեանց վերայ, զորս կըփափաքէինք ամենեւին չհրատարակել. բայց տեսնելով թէ Կ. Պոլսոյ ազգային լրագրութիւնները այս խնդրոյն վրայօք անհիմն տեղեկութիւններ ընդունելով ծուռ և սխալ դատողութիւններ կընեն, անոր համար ստիպուեցանք իրին ստուգութիւնը անկողմնապահութեամբ յայտնել 'ի սէր ճշմարտութեան և 'ի պաշտպանութիւն պատուոյ մեր քաղաքակից Հայ դերդաստանայ :

Ինչպէս որ մեր նախընթացյ թուով ծանուցած էինք, անցեալ ամսոյ 21ին կիրակի օրը՝ Իզմիրի երեսփոխանական ժողովոյն 24 աշխարհական անդամոց ընտրութիւնը օրինաւորապէս կատարուեցաւ ազգային առաջնորդարանը, 'ի ներկայութեան մեծարգոյ ընտրողական ժողովոյն. օգնական ժողովոյն, թաղական արժանայարգ խորհրդոյն անդամոց և բազմաթիւ հանդիսատեսաց, նմանապէս նախագահութեամբ եկեղեցւոյս քարոզիչ գերապատիւ տէր Գէորգ խոհեմազարդ վարդապետին : Քուէարկուաց թիւը 287 էր, որոցմէ 203 հոգի քուէ տուին, ըսել է որ 84 հոգի միայն չուզեցին իրենց ընտրողութեան իրաւունքը 'ի գործ դնել :

Ահաւասիկ ընտրեալ երեսփոխանաց ցուցակը ըստ կարգի առաւելութեան քուէից :

Մեծարգոյ պարոնայք,	քուէ
Սիմոն Վէմեան	138
Մկրտիչ Եքիզեան . . .	131
Թադէոս Սվազլըեան . . .	130
Պօղոս Վարպետեան . . .	130
Աբրահամ Կարապետեան . .	125
Մարտիրոս Ալփիարեան . .	122
Խաչատուր Աղազարեան , . .	118
Կարապետ Շահինեան . . ,	118
Գէորգ Սուլթանեան , . ,	113
Ղուկաս Գ. Պալդազարեան . .	111
Մարտիրոս Թաղթաղեան . .	110
Ստեփան Չէլիկեան . . .	110
Յարութիւն Քէօլէեան . . .	109
Եփրեմ Պուռունսուզեան . .	107
Գրիգոր Եղմասեան , . .	106
Խաչատուր Յով. Եքիզեան . .	101
Յակոբ Գառաքաշեան . .	99
Յակոբ Վարպետեան . . ,	99
Անտոն Պօյաճեան . . ,	97
Գէորգ Վէմեան	95
Մահտեսի Եղիա Սրարթալըեան .	93
Կիրակոս Եքիզեան	91
Ստեփան Յով. Տէտէեան . .	88
Ստեփան Սվազլըեան . . .	87

Տարակոյս չունիմք թէ քուէարկութեան այս արդիւնքը, որ ժողովրդեան ազատ կամաց յայտարարութիւնն է : կարող պիտի ըլլայ Կ. Պօլսոյ ազգային լրագրաց ոմանց աչքը բանալու և հասկցնելու անոնց՝ թէ Իզմիրի ազգային գործոց վրայօք մինչև ցայսօր իրենց ըրած դատողութիւնները ամենքն ալ խաբուած միտքէ յառաջ եկած են :

Մարտի 28ին կիրակի օրը, վիճակիս եկեղեցական վեց երեսփոխանաց ընտրութիւնն ևս կատարեցաւ. որոց անուանքը հետևեալներն են, զորս կը նշանակեմք ըստ կարգի առաւելութեան քուէից :

Արժանապատիւ հարք,	քուէ
Տէր Փիլիպպոս : . . .	26
» Գէորգ, աւագերէց . ,	25
» Յովհաննէս Չիվիճեան . .	23
» Առաքել Մենիմենցի . .	23
» Պետրոս Նաւավարեան . ,	23
» Ստեփան Խիլէճեան . ,	19

Յայտնի է որ Իզմիրի առևտրական գործոյ ատեանը ամեն ազգէ անդամներ ունի, որոնք բոլոր ազգաց գլխաւոր վաճառականներուն համագումար ժողովոյն միջոցաւ կընտրուին և վեց ամիսը անգամ մի կըփոխուին,

Այս համագումար ժողովոյն ընտրութեամբը, մեծապատիւ Վէմեան Սիմոն աղան յիշեալ ատեանին անդամ անուանեցաւ. փոխանակ մեծապատիւ Աբրահամ աղային Կարապետեան, որ իւր պայմանաժամը լրացոյց,

Կիպրոսէն ինը ստորագրութեամբ հետևեալ նամակը յուղարկեցաւ մեզ. զոր կըհրատարակեմք առանց մեր կողմէն խորհրդածութիւն յաւելցնելու. քանզի քաջայոյս եմք թէ ազգային մեծարգոյ վարչութիւնը հարկաւոր եղած քննութիւնը շուտով 'ի գործ դնելով, զարժանն պիտի կարգադրէ :

Յարգոյ խմբագիր,

Լէֆքօշա (Կիպրոս), 21 Մարտ 1865 :

Անցելոյս Մարտի 6 թւոյն մէջ, մեր կղզին իբրև հիւր եկող վանեցի Թադէոս վարդապետին վրայօք ձեր հրատարակած քանի մը տող տեղեկութեանցը համար մեծապէս շնորհակալ ըլլալէ ետև, հարկ կըհամարիմք ծանուցանել ձեզ, թէ այս կողմէն քանի մը ստորագրութեամբ առ ազգային վարչութիւնն գրուած աղերսագրոյն պատասխանին հետ, առաջնորդութեան կոնդակն ալ հասաւ յանուն յիշեալ Թադէոս վարդապետին : Բայց նոյն օրէն սկսեալ, մեր սուրբ եկեղեցւոյն մէջ կռիւները և տարաձայնութիւնները օրըստօրէ աւելնալու վրայ են. և ասոնց բուն պատճառը Թադէոս վարդապետն է : Քանզի յայտնի է որ 15 տարիէ 'ի վեր անաստուծի Պօղոս վարդապետը այստեղ կըդտնուի. որուն դէմ ատելութիւն ունենալով՝ քանի մը տուներու մէջ զրուցեր է թէ, մի՛ որ Պօղոս վարդապետին խոստովանանք կըլլայ, նզովեալ է : Դարձեալ ազգայնոց շատերուն զրուցած է՝ թէ Կ. Պօլիսէն հըրովարտակ բերել տալով զձեզ պիտի նուաճեմ : Ասոնցմէ 'ի զատ, սուրբ եկեղեցւոյն մէջ ատեանի վերայ աթոռ դնելով՝ անոր առջև գաւազան կապել տուած է : Ազգայիններէն շատերը խմաց տուին իրեն, թէ այս բաները եպիսկոպոսական իշխանութեան կըվերաբերի և ինքն՝ ընտրուած աբեղայ մըն է, արժան չէ այսպէս ընել : Ի պատասխանի այս ազդարարութեան, Թադէոս վարդապետը զրուցեց թէ, ես չեմ վերցներ ո՛չ աթոռը և ո՛չ գաւազանը և մի՛ որ կըվերցնէ, անոր դէմ գանգատ կընեմ տեղական կառավարութեան առջև և իրաւունքս յառաջ կըտանիմ թէև բոլոր ազգայինք անոր հետ միաբան ըլլան : Կիպրոսի ազգայնոց շատերը մեծապէս վշտացած են յիշեալ վարդապետին այս խօսքէն, այսինքն տեղական կառավարութեան կերթամ ըսելէն. ուստի որչափ ժամանակ որ այս վարդապետը այս տեղ է, մեք ալ եկեղեցի չեմք երթար, կըսեն, և ստուգիւ մինչև ցայսօր գացած չեն, և այլն, և այլն :

Եթէ Թադէոս վարդապետին ամեն ըրածները գրելու ըլլամք շատ թերթերու կարօտ է . մեք միայն քանի մը գլխաւոր բաները նշանակեցինք : Այս կողմէն քանի մը անձինք գանգատանաց աղերսագիր յուղարկեցին 'ի պատրիարքարանն՝ ընդդէմ յիշեալ վարդապետին, և յուսամք թէ ազգային մեծապատիւ վարչութիւնը շուտով ետ կըկանչէ զնա. որպէսզի խաղաղութիւնը վերահաստատուի Կիպրոսի ազգայնոց մէջ :

Կաղաչեմք, յարգոյ խմբագիր, շնորհք ըրէք մեր այս նամակը Արշալուսոյ առաջին թւոյն մէջ հրատարակելու :

Մնամք, և այլն :

Սուրբ Երուսաղէմի վանուց կանոնադրութեան խնդիրը՝ Մարտի 19ին ուրբաթ օրը Գալաթիոյ սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցին գումարուած ազգային ընդհանուր ժողովոյն մէջ, ուր 71 երեսփոխան ներկայ էին, կատարելապէս լմնցաւ : Ուստի Երուսաղէմի ամենապատիւ տէր Եսայի սրբազան Պատրիարքը՝ ազգասիրական համառօտ ատենաբանութենէ ետև, փութացաւ հետևեալ ուխտը ընելու .

“Առաջի Աստուծոյ և 'ի ներկայութեան Ազգիս, որ սահմանադրապէս ներկայացեալ է այս ժողովիս մէջ, ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Տէրութեան և Ազգիս, և հսկել բոլորով սրտով սուրբ Երուսաղէմայ կանոնադրութեան անթերի գործադրութեանը”:

Օգոստափառ Սուլթանը բարեհաճեցաւ մարդասիրաբար Մէճիտիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը շնորհելու Երուսաղէմի ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքին. որ իւր անձնանուէր հաւատարմութեան հաւաստիքը և իւր ամենախոնարհ շնորհակալութիւնը յայտնելու համար, Մարտի 23ին Բարձրագոյն Դուռը գնաց և տէրութեան գլխաւոր պաշտօնատարաց այցելութիւն ըրաւ :

Մարտի 24ին և 25ին օրերը, Նորին Սրբազնութիւնը Կ. Պօլիս գտնուող դեսպանաց ևս այցելութեան գնաց և բարւոք յարգանօք ընդունուեցաւ :

Կոստանդնուպոլսոյ ազգային կրօնական ժողովը՝ արձանաց խնդրոյն վրայօք երկու անգամ, այսինքն Մարտի 1ին և 8ին համագումար մեծ ժողով ընելով 'ի պատրիարքարանը, շատ քննութիւններէ և հակաճառութիւններէ ետև, միակամ հաւանութեամբ տուած վերջնական վճիռը հետևեալն է. զոր արժան կըհամարիմք բառ առ բառ հրատարակել 'ի տեղեկութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան .

“Մեր Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցին Աստուածածնայ արձան, ոտք, ձեռք և մարմին ունեցող հրեշտակաց արձան չընդունիր. այլ միայն իբրև զարդ կընդունի անմարմին, անձեռն, անոտն, և գլխէ ու թևերէ և եթ բաղկացեալ սերովբէներ”:

գործողութիւն ինչ 'ի կանոնադրութեան՝ զի եկեղեցպանն 'ի գլխաւոր իրողութիւնս գործոց խորհրդակցիցէ ընդ Սանդստպահաց՝ մեք ոչ կարացաք արգել տալ ապօրինաւոր վաճառման գետնոյն՝ կամ անպատշաճ կոչման անցեալ ժողովոյ . և 'ի յանդիմանելն մեր՝ միայն զարհամարհանս և զանպատուութիւնս կրեցաք . զի մի՛ թէ և իցէ՞ զինի այս ամենայն արհամարհանացն դեռ ևս ես հրաւիրէ առնել ժողովս, զի նպատակ այս ժողովոյ 'ի մասին Սանդստպահացս ոչ էր վասն քննախնդրութեան կամ մեղադրելոյ զեկեղեցպանն և կամակարս . այլ 'ի յուղղութիւն ածել զանցեալ անկարգութիւնս և ըղբարեկարգութիւնս առնել վասն ապագայից : Բայց պարոն Եկեղեցպանն և Կամակարի պարոնայք զծանուցումն իմն ընդդէմ այս ժողովոյ շրջաբերեալ 'ի միջի հասարակաց՝ զայնպիսի արհամարհանս հրաւիրեցին հասարակութեան և Սանդստպահաց՝ զի չմնայ այժմ վասն ժողովս այլ ինչ ճար, եթէ ոչ կալնուլ զայնպիսի խիստ ընթացս, զոր հարկ բանին պահանջէ : Այսքանիւ, Պարոն Աթոռակալ, թողում ժողովս զբարին անօրինել և վերջաւորել :

Այսպէս խօսեցաւ պարոն Աւետիք Գալստանեանն, օրինակ զայս. Ցաւ է ինձ տեսանել, պարոն Աթոռակալ զկարգաւոր ընթացս գործոց և կառավարութեանց եկեղեցւոյն մերոյ՝ վերստին անկարգացեալ՝ և 'ի դայթ 'ի գայթի գրութեան : Սկսեալ 'ի 1844ամէ ցներկայ ամ, ամենայն ինչ կարգաւ ընթանայր 'ի կառավարութիւնս գործոց եկեղեցւոյ մերում . սակայն՝ ցաւիմ ասել, զի յորմէհետէ կարգեցաւ պարոն Գէորգ Աւետն վերստին եկեղեցպան՝ անկարգութիւնք և անհամաձայնութիւնք դարձեալ սկսան մուտ գտանել 'ի մէջ արդէն նուաղեալ և սակաւաթիւ հասարակութեան մերում, որպէս և էին 'ի ժամանակս նախկին գործակալութեան յիշեալ պարոնի, զորոց ցաւալի անցից յիշատակս 'ի գիր դրոշմեալ ունիմ 'ի ձեռին : Սկսեալ 'ի 1838 ամէ մինչ ց1843 'ի միջոց 5 և եթ ամաց, յորս պարոն Գէորգ Աւետն էր եկեղեցպան կամ գործակալ, առաւել քան զերեսուն ժողով հասարակութեան մերայնոց գումարեալ է յայսմ իսկ սրահի, և ըստ մեծի մեծի մասին վասն քննելոյ զվէճս և զանհամաձայնութիւնս, որ 'ի մէջ յիշեալ պարոն Գէորգայ՝ և միւս գործակալաց : Սոյն այս պարոնն և եթ աւիթ էր ամենայն անկարգութեանց . քանզի բազմիցս զտետրակ քուէագրութեան գործակալաց առ իւր պահելով՝ պատճառ լինէր խափանման գործոց եկեղեցւոյ, և 'ի գումարել ընդհանրական ժողովոյ՝ ոչ տետրակ քուէագրութեանց՝ և ոչ պարոն Գէորգ Աւետն ներկայ գտանէր 'ի ժողովի, որպէս և յայսմ աւուր՝ անարգելով զժողով մեր՝ ոչ ներկայ գտանի աստանօր, զի՞նչ, արդարացուցանել զանձն վասն անկարգ ընթացից իւրոց, որոյ վասն կոչեցեալ է ժողովս : Ցաւիմ 'ի սրտէ . քանզի՝ թէ յառաջին ժամանակս՝ և թէ այժմ՝ այն ինչ հասարակութիւն մեր պատուելով զնա՝ հաւատայ նմա զպաշտօն և զպատիւ եկեղեցպանութեանն պարոնն 'ի փոխարէն այսմ՝ անարգանաց և արհամարհանաց զհասարակութիւն մեր առնէ արժանի : Այսոքիկ միայն զօրինակ զապօրինաւոր վաճառումն եկեղեցական ինչ կալուածոյ առ երի հանդստարանին մերոյ :

(Մնացորդն յաջորդ թուով :)

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Այս գրքուկը, որ 228 երեսէ բաղկացեալ է, Արմաշու վանուց ուսումնարանին բազմարդիւն դաստող Մաւեան Յովհաննէս պատուելիին երկասիրութիւնն է, և յիշեալ վանուց տպարանը 'ի լոյս ընծայուած է մաքուր տպագրութեամբ :

Ի պէտս ազգային վարժարանաց աշխատասիրեալ այս աշխարհաբառ գործը՝ նեշտ և դիւրիմաց ոճով

պատուական բացատրութիւններ կուտայ բարոյական սկզբանց վրայօք եւ յատկապէս քաղաքական եւ ընկերական կենաց մէջ մարդոյս ունեցած պարտուց եւ իրաւանց վրայօք ։

Կը գտնուի ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 8 ղուրուշի թղթակազմը եւ 10 ղուրուշի կէս կաշեկազմը ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 31 ՄԱՐՏ

Ամսոյս 20ին շաբաթ օրը վսեմափայլ Ապրօ էֆէնտին, որ արտաքին գործոց պաշտօնատան մէջ ընդհանուր խորհրդոյ քարտուղար է, Թրեստէ շոգենաւով մեկնեցաւ Փարիզ երթալու, ընկերութեամբ նոյն պաշտօնատան խորհրդատու փաստաբան մօսիւ Թարէնին ։ Յայտնի է որ Բարձրագոյն Դուռը մօտերս դաշնադրութիւն մի ըրաւ Եւրոպիոյ քանի մը գլխաւոր սեղանաւորաց հետ, տէրութեան բոլոր պարտքը նոր արժէթղթոյ մի վերածելու համար ։ Ուստի կը հաստատեն թէ Ապրօ էֆէնտիին այս ճանապարհորդութեան նպատակն է հսկել յիշեալ դաշնադրութեան պայմանաց գործադրութեանը վրայօք ։

—Բարձրագոյն հրամանաւ, ընդհանուր խորհրդոյ քարտուղարի պաշտօնը Համամճեան մեծաշուք Սարգիս էֆէնտիին յանձնուեցաւ առժամանակեայ կերպիւ մինչեւ վսեմափայլ Ապրօ էֆէնտիին վերադարձը ։

—Մեծարգոյ Յովհաննէս էֆէնտին, որ Բարձրագոյն Դրան Թարգմանութեան դրասենեկին անդամ է, օսմանեան հիւպատոս անուանեցաւ 'ի Բէդէրզպուրկ, և այս առթիւ երրորդ կարգի պաշտօնատարութեան աստիճան ընկալաւ ։

—Մեծարգոյ Տօղրամաճեան Ստեփան էֆէնտին, որ Բարձրագոյն Դրան արտաքին թղթակցութեան դրասենեկին անդամ է, Թուլճայի տեղական կառավարութեան ու Դանուբի եւրոպական յանձնաժողովոյն քարտուղար թարգման կարգեցաւ և արդէն ճամբայ ելաւ իր պաշտօնին երթալու ։

—Կըսուի թէ օսմանեան բարեխնամ կառավարութիւնը որոշած է Իւսկիւտարի մէջ մեծ որբանոց մի շինելու, այսինքն բնակարան և տեղի դարմանոյ որբոց, որ կարող ըլլայ 200 մանչ և 300 աղջիկ պարունակելու ։ Այս հաստատութեան քով պիտի շինուի նաև հիւանդանոց մի 100 անկողնով ։ Այս որբանոցին մէջ, որ տէրութեան ծախքովը պիտի կառավարուի, պիտի ընդունուին ամէն ազգի և ամէն կրօնի վերաբերեալ որբ տղայք, որոնք օգտակար արհեստ մի սորվելէ ետև, դուրս պիտի ելլեն, և ուրիշները պիտի յաջորդեն անոնց ։

—Ամսոյս 25ին հինգշաբթի երեկոյին, Պէշիքթաշի Հայոց եկեղեցւոյն մօտ թաղի մը մէջ հրդեհ պատահեցաւ և 50ի չափ տուն և խանութ, և Հայոց մանչերու և աղջկանց դպրատունները այրեցան ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 3 Ապրիլ ։

Մեր ընդհանուր կառավարիչ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշային խնամօքը, պահապան զօրաց (զափթիէ) փոքրիկ նոր խումբ մի կազմուեցաւ, որ բաղկացեալ է բանիբուն և բարեկիրթ անձինքներէ . որոց միաձև զգեստ ևս որոշուեցաւ ։ Այս փոքրիկ խումբը՝ երկերկու հոգիի բաժնուելով, առաւօտէն մինչև երեկոյ բոլոր փողոցները կը պտըտին հասարակաց բարեկարգութիւնը հաստատուն պահելու համար, համեմատ հրահանգացն զորս կընդունին ոստիկանութեան տեսուչ մեծաշուք Եաւէր պէյէն . որ ամենայն փութով և գովելի աչալրջութեամբ 'ի գործ կը դնէ իր ծանր պաշտօնը 'ի դաշնակութիւն բոլոր հասարակութեան ։

—Անգղիոյ Թագուհւոյն երրորդ որդին բարձրապատիւ Արթիւր իշխանը՝ երէկ Անջամթրիչս կոչուած պատերազմական շոգենաւով հասաւ Իզմիր Ասորիքէն գալով ։

—Կ. Պոլսոյ Անգղիոյ դեսպան վսեմափայլ սըր Հէնրի Պիւլվէրն ևս, որ առայժմ Սամոս կղզին կը գտնուի, Գարատօք կոչուած անգղիական պատերազմական շոգենաւով ժամառժամ կը սպասուի ։

—Ամէն տարուան սովորութեանը համեմատ, ըստ խնդրոյ քրիստոնեայ հասարակութեանց ազգային հոգաբարձուաց՝ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշան ազատութիւն շնորհեց, Զատկի տօնախմբութեանց առթիւ, ամէն կալանաւորաց, որոնք բանտարկեալ էին փոքրիկ պարտուց և թեթև յանցանաց համար, նմանապէս ազատութիւն տուաւ այն յանցաւորաց որոց պատժոյ պայմանաժամը մօտ էր լմննալու ։

—Կըսեն թէ Անգղիոյ Դրամանոցը իր դրամազեղչին գինը հարիւրին 4ի իջեցուցեր է ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Եւրոպայէն հասած լուրերը ձախորդ են միշտ ։ Անգղիոյ մէջ քանի մը գլխաւոր սնանկութիւններ տեղի ունեցան բամպակի առուտուր ընող վաճառականաց մէջ ։ Այս ապրանքին գինը Լիվըրբուլի մէջ 7էն մինչև 10 բէնս է ըստ տեսակին ։ Այս տեղ 400էն մինչև 450 ղուրուշի ծախուեցաւ Քըքաղաճը ։ Տօրանը (քէօք պօյա) կուզուի, և այս շաբթու 1400 հակ վաճառեցաւ 240—210 ղուրուշի կենդինարը ըստ տեսակին ։ Փալամուտն ևս կուզուի և 9000 կենդինար ծախուեցաւ 96էն մինչև 110 ղուրուշի ։ Ոչխարի լուացուած բուրդ 200 կենդինար Կ. Պոլսոյ համար վաճառեցաւ 730 ղուրուշի կենդինարը ։ Աֆիոնը իջնալու վերայ է միշտ ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՒՈՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐ

Աժան գնով շոգեկառք մինչեւ Այասուլուխ (Եփեսոս) Պունա եւ Սէյտիքեօյ ։

Ամսոյս 5—17ին երկուշաբթի առաւօտուն շոգեկառք մի պիտի ելլէ բանիթայի և կամուրջի (Քէմէրի) կայարաններէն Այասուլուխ երթալու համար ժ. 9ին օ. ա. և պիտի դառնայ ժ. 5ին օ. ե. Գ. Բ. Ա.

Այասուլուխ երթ և գալու տոմսակներ 15. 22,20.35.

Այս շոգեկառօք կես տոմսակներ չեն տրուիր ։

Յ. Գ. Այս շոգեկառքով երթալու տոմսակները կրնան առնուիլ կենդրոնական գրատունէն 'ի Ճիշէխլէր) ամսոյս 2—14ին և 3—15ին ուրբաթ և շաբաթ օրերը մինչև ժ. 5. օ. ե ։

Կիւրակէ 4—16ին երկուշաբթի 5—17 և երեքշաբթի 6—15ին Պունա և Սէյտիքեօյ երթալու համար շոգեկառքերը պիտի ելլեն բանիթայէ

Կիւրակէ՝ ժ. 7. օ. ա. 10.30. օ. ա. 2.30 օ. ե. և 4.15. օ. ե ։

Երկուշաբթի և երեքշաբթի 6.30. օ. ա. 9.50. օ. ա. 2.30. օ. ե. և 5. օ. ե ։

	Ա.	Բ.	Գ.
Պունա երթ և գալու տոմսակներ	8	5	3
Սէյտիքեօյ » » »	15	9	5

Սէյտիքեօյէն վերջին ելլող շոգեկառքը ժ. 6.15. օ. ե. պիտի ելլէ ։

Յ. Գ. (Ապրիլ 10) Մարտ 29 երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ, Իզմիրէ Այասուլուխ երթող առաւօտեան շոգեկառքը՝ փոխանակ ժ. 7.30ին, այսու հետեւ ժ. 6.30ին պիտի մեկնի ։

Նմանապէս Այասուլուխէ Իզմիր եկող իրիկուան շոգեկառքը՝ փոխանակ 2.30ի՝ 3.30ին պիտի մեկնի ։

Շոգեկառքերը Սէյտիքեօյէ պիտի մեկնին ժ. 7.45ին օ. ա. Պունայէ ժ. 8.5ին և Իզմիրէ Սէյտիքեօյ երթալու համար ժ. 5. օ. ե. և Սէյտիքեօյէ դարձը 6,15. օ. ե և Պունայէ 6.30. օ. ե ։

(3 Ապրիլ) 22 Մարտ 1865 ։

ԷՏՈՒԱՐՏ ՓԸՐՍԸՐ
ընդհանուր գործակալ առժամ .

Յարգոյ միստր Ճօնն Մալլան, որ անգղիացի վիրաբոյժ—ատամնաբոյժ է, Կ. Պօլսոյ երեւելի գերդաստաններէն ճանչուած ըլլալով յիշեալ մայրաքաղաքը ժամանակ մը մնալէ ետեւ, անցեալ շաբթու Իզմիր հասաւ եւ Ֆրանկաց թաղը, Հաճի խալամ փողոցը թիւ 52 տունը կը բնակի ։

Յիշեալ հռչակաւոր ատամնագործը՝ փտած ակռաներուն արմատները հանած, արհեստական անփուտ ակռաներ կը դնէ նորանոր դրութեամբ մի, առանց ճանկի (չէնկէլ), առանց կապի եւ զըսպանակի (եայ) ու առանց ամենափոքր ցաւ պատճառելու ։ Այս պատուական ակռաները, որոց համար միստր Մալլանին միտալներ շնորհուած է Փարիզի, Լոնտոնի եւ Սպանիոյ ցուցահանդէսներուն մէջ, կը դիւրացնեն ծամելու գործողութիւնը եւ խօսիլը . ու այնչափ կատարեալ կերպիւ կը նմանին բնական ակռաներու, որ կարելի չէ արհեստական ըլլալը ճանաչել ։

Այս վարպետ ատամնագործը իր բնական վիճակը կը բերէ նաեւ շատ փտած, շատ սեւցած եւ ամենամեծ ցաւ պատճառօղ զօգաւոր (բօվուք) ակռաները զոր ճերմակ մինեով մը կը ճերմկցնէ եւ խիստ վարպետութեամբ կը լեցնէ միեւնոյն նիւթով . որով անմիջապէս կրնայ մէկը փշրել ամենէն կարծր կերակուրը ։ Այս գործողութեամբ, անօգուտ կըլլայ ակռայ հանելը, եւ առջեւի ակռաներու համար յիշեալ մինէին գործածութիւնը անգին գիւտ մըն է ։

Միստր Մալլան պիտի չկրնայ շատ ժամանակ մնալ Իզմիր . ուստի անոր ծառայութենէ հարկաւորութիւն ունեցողները պէտք է որ փութան զինքը տեսնելու . որ՝ ինչպէս վերը ըսինք, կը գտնուի Ֆրանկաց թաղը Հաճի խալամ փողոցը թիւ 52 տունը ։

ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Հոլօուէյի Դեղանատոր ։

Ինչու համար հիւանդութիւնները աղէտալի փոխման կուննան ։

Վասնզի փոխանակ անոնց պատճառացը ուշադրութիւն մատուցանելու, անոնց արդիւնքը կըզննենք . և փոխանակ ուղղակի անոնց արմատը ջնջելու, միայն հետեւութեանցը հոգ կը տանինք ։ Հոլօուէյի դեղահատից ներգործութիւնը կատարելապէս այս դրութեան հակառակ կերպիւ կազդէ . այսինքն մարմնոյն գաղտնի գործարաններէն և արեան շրջաբերութենէն կարտաքսէ ախտաբեր և վնասակար նիւթերը, որոնք բորբոքումն, ցաւ, ջերմ, թուլութիւն և ֆիզիքական նուաղումն կը պատճառեն . և այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը ջնջուելով, անոնց հետեւութիւններն ալ աներեւոյթ կըլլան ։ Սովորական դեղերը ժամանակաւոր ազէկութիւն մը միայն կը պատճառեն հիւանդին, իսկ այս դեղահատերը, ընդհակառակն յարմատոց անտի կը ջնջեն զհիւանդութիւնը ։

Վատառողջութիւն ։

Վատառողջութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ ջղային անկարգութիւններէ . որոնք սրտին գործողութիւնը կը վարատեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մէկտեղ կաւրեն ։ Արդ՝ այս պատուական դեղահատերը ջղային դրութիւնը (սինիր) կը վերահաստատեն թէև աւրուած ըլլայ, առողջութիւնը և միտքը կըզօրացընեն այնպիսի դէպքերու մէջ ուր միւս ամեն դեղերը բան մը չեն կրնան ընել ։

Լերդի հիւանդութիւն և մաղձ ։

Լերդի (ղառա ճիյէր) հիւանդութիւնները և մաղձը շատ անգամ ամենատառապելի ցաւեր կը պատճառեն ։ Որչափ անձինք արդէօք այս ցաւով վտանգեալ ըլլալով, չեն գիտեր բժշկուելու միջոցները, որոնք իրենց մօտը կը գտնուի ։ Եթէ այս դեղահատերէն քանի մը հատը առնելու ըլլային, ինչպէս որ նշանակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, շուտով պիտի ազատէին իրենց ցաւերէն ։ Հիւանդութիւններէն շատերը, որոց ենթակայ է մարդոյս մարմինը, կրնան քիչ ժամանակի մէջ բոլորովին ջնջուիլ՝ այս դեղահատերը գործածելով, ինչպէս որ ապացուցուեցաւ բազմաթիւ օրինակներով ։

Վտանգաւոր ժամանակ ։

Եթէ կանոնաւոր հոգ չտանին ըստ ժամանակին գործոյն տղաքերուն թանձր և վնասակար հիւթոց բազմութեանը երբոր անոնց ընթացքը դադրած է . իրենց առողջութիւնը և կեանքը իսկ անձանց կը բռնուի վտանգի երբեմն հետզհետէ մը ։ Այս տագնապին դէմ հասարակաց դարմանը Հոլօուէյի դեղահատերն են և այս դեղմամբ կանայք կրնան իրենց վտանգաւոր ժամանակը (տէ քրիթիք) ապահովութեամբ անցնել և իրենց առողջութիւնը վայելել ։ Այս դեղահատերը օգտակար են նաև կանանց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց և խոցութեանց որ կը պատահին կատարեալ հասակին մէջ ։

Տղայութիւն և տկարամտութիւն ։

Հազարաւոր անձինք զոհ կըլլան այս տեսակ անամօթութեանց իրաւամբ, որ անոնց աչաց առջև հրէշի մը ձև կառնու, և չեն գիտեր իրենց ցաւերը թեթևցնելու հարկաւոր դարմանը, անտէս այսպիսի դէպքերու մէջ Հոլօուէյի դեղահատերը շատ անգամ մեծ ներգործութիւններ ունեցան ։ Ուստի շարունակ գործածութիւնը այս պատուական դեղահատից՝ հարկաւոր զգուշութեամբ 'ի կիրառկութիւն, խիղճն կը բժշկէ ամենածանր դէպքերը որչափ և հինցած ըլլան ։ Ուղեղին ջղային դրութիւնը (սինիր) կը հանդարտի և հիւանդը դարձեալ իր առողջութիւնը կը ստանայ ։

Այս դեղահատերը յատկապէս խիստ օգտակար են վասն հետևեալ հիւանդութեանց .

Ընդհատական ջերմ (ֆիէվր էնթէրմիթանթ) ։ Շնչարգելութիւն (ասթմ) ։ Մաղձային ջերմ (ֆիէվր պիլիօզ) ։ Խիթ (քոլիք) ։ Ցաւք որովայնի ։ Թուլութիւն և նուաղումն ուժոյ ։ Օձիկ (էրիզիբէլ) ։ Կանանց ամսական օրինաց անկարգութիւնը ։ Ոտնացաւութիւն (նիգրիս) ։ Գլխացաւութիւն ։ Բորբոքումն ։ Դալուկն (սարըլըք) ։ Երիկամնախտաւորութիւն ։ Տեռատեսութիւն (մայասըլ) ։ Յօդացաւութիւն (րիւմաթիզմ) ։ Միզարգելութիւն ։ Պարանոցի ցաւ ։ Քար կամ խիճ միզանոցի ։ Ուռոյք (դիւմէօր) ։ Կեղք (իւլսէռ), ամեն տեսակ որդերը ։ Աղիքներու ախտերը ։

Խմբագիր—տէր լրագրոյս,
Գրիգոր Գ. Պալթազարեան ։

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱԼՈՒՍՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ